

Het 'kolonisator moment' in Belgisch Afrika: Europeanen in Belgisch Congo en Ruanda-Urundi tijdens de Tweede Wereldoorlog

GUY BUD

Dit artikel onderzoekt de politieke trajecten van de Europese bevolking in Belgisch Congo tijdens de Tweede Wereldoorlog. Met name, stelt het artikel de Tweede Wereldoorlog voor als een grotendeels vergeten 'historisch moment van assertiviteit'. Het beargumenteert dat de unieke omstandigheden van het conflict de blanke bevolking van de kolonie in staat stelden te grijpen naar een ongekend niveau van politieke macht en invloed. Twee specifieke aspecten worden onderzocht. Ten eerste gaat het artikel in op het gevoel van politieke mogelijkheden dat werd gecreëerd door de nieuwe contacten tussen Belgisch Congo en de rest van het continent, in het bijzonder de Unie van Zuid-Afrika. Ten tweede onderzoekt het de experimenten van de koloniale bevolking met nieuwe vormen van politieke mobilisatie. Hoewel ze uiteindelijk zouden falen in hun streven naar een aparte plek binnen het bestuur van de kolonie, helpt hun voorbeeld ons om anders te doen denken over de late koloniale geschiedenis van Congo. Op die manier vormt het een correctie op voor de visie van de oorlogsjaren als de opstap naar de kolonisatie.

Le "moment colonialisateur" en Afrique belge: Les Européens au Congo et au Ruanda-Urundi pendant la Seconde Guerre mondiale

GUY BUD

Cet article examine les trajectoires politiques des populations européennes au Congo belge pendant la Seconde Guerre mondiale. L'article présente la Seconde Guerre mondiale comme un "moment historique d'affirmation de soi" largement oublié. L'article avance que les circonstances uniques du conflit ont permis à la population blanche de la colonie d'atteindre un niveau sans précédent de pouvoir et d'influence

politiques. Deux aspects spécifiques sont examinés. Tout d'abord, l'article traite du sentiment de pouvoir politique engendré par les nouveaux contacts entre le Congo belge et le reste du continent, en particulier l'Union Sud-africaine. Deuxièmement, il examine les nouvelles formes de mobilisation politique expérimentées par la population coloniale. Bien que cette population ait finalement échoué dans sa tentative d'obtenir une place distincte dans l'administration de la colonie, ce phénomène nous encourage à repenser l'histoire coloniale tardive du Congo. Il représente un nouvel argument pour remettre en question l'affirmation selon laquelle les années de guerre furent un tremplin pour la décolonisation.

L'engagement de Conrad Detrez entre Europe et Amérique latine: un parcours militant des années 68

ELIE TEICHER

Le présent article vise à présenter les multiples engagements politiques de l'écrivain Conrad Detrez qui demeure principalement connu pour ses œuvres littéraires. Pourtant, il fut également militant politique, journaliste, traducteur et diplomate. La consultation des archives personnelles de l'auteur permet de retracer ses différents combats politiques et ses évolutions idéologiques. En effet, Conrad Detrez, d'abord militant chrétien, est ensuite séduit par le marxisme et la lutte révolutionnaire pour ensuite soutenir François Mitterrand et la social-démocratie. Les activités du journaliste se sont déployées entre l'Europe et l'Amérique latine et ont induit toute une série d'échanges et de circulations culturelles comme, par exemple, la diffusion de textes des philosophes occidentaux au Brésil ou la tentative de relier les luttes américaines à celles qui secouent l'Europe dans les années 1968. Le parcours de Detrez est à ce titre représentatif d'une génération qui s'est lancée dans la lutte tiers-mondiste avec pour objectif une société nouvelle, au Nord comme au sud, en Europe comme en Amérique. Interroger les différentes étapes de sa vie permet

de mettre en évidence un réseau important de militants et d'intellectuels qu'il a côtoyé durant ses combats. Son action va de pair avec une série de revirements, d'hésitations, d'évolutions politiques et de choix personnels que cet article met en lumière. Comme bon nombre de ses camarades, Detrez sera, dans la première moitié des années 1980, désenchanté par la politique et pessimiste quant à la possibilité d'une véritable révolution sociale. Il référera dès lors se consacrer presque uniquement à la littérature et à l'écriture, sa passion première.

Het engagement van Conrad Detrez tussen Europa en Latijns-Amerika: een militant parcours rond 1968

ELIE TEICHER

Dit artikel focust op de vele politieke engagementen van de schrijver Conrad Detrez, die vooral bekend is om zijn literaire werken. Toch was hij ook een politieke activist, journalist, vertaler en diplomaat. Via de persoonlijke archieven van de auteur kan men zijn verschillende politieke gevechten en zijn ideologische ontwikkeling analyseren. Conrad Detrez, eerst een Katholiek activist, werd inderdaad aangetrokken door het marxisme en de revolutionaire strijd en steunde later François Mitterand en de sociaal-democratie. Hij verdeelde zijn activiteiten tussen Europa en Latijns-Amerika, wat leidde tot een hele reeks culturele uitwisselingen en relaties, zoals bijvoorbeeld de publicatie van teksten van westerse filosofen in Brazilië of de poging om Amerikaanse strijdpunten te koppelen aan die in Europa in 1968. In dit opzicht is het parcours van Detrez representatief voor een generatie die deelnam aan de strijd voor de Derde Wereld met als doel een nieuwe samenleving te creëren, zowel in het noorden als het zuiden, in Europa en Amerika. Door de verschillende fasen van zijn leven te bevragen, leggen we een belangrijk netwerk van activisten en intellectuelen bloot die hij tijdens zijn strijd heeft ontmoet. Zijn acties gaan hand in hand met een reeks bochten, twijfels, politieke ontwikkelingen en persoonlijke keuzes.

Net als veel van zijn kameraden raakte Detrez in de eerste helft van de jaren tachtig ontmoedigd door de politiek en werd hij pessimistisch over de mogelijkheid van een echte sociale revolutie. Daarom gaf hij er de voorkeur aan zich bijna uitsluitend te wijden aan literatuur en schrijven, zijn grootste passie

Conrad Detrez's commitment between Europe and Latin America: a militant journey of the 68's

ELIE TEICHER

The purpose of this article is to present the multiple political commitments of the writer Conrad Detrez, who remains mainly known for his literary works. Yet he was also a political activist, journalist, translator and diplomat. By consulting the author's personal archives, one can retrace his various political combats and ideological developments. Indeed, Conrad Detrez, first a Catholic activist, was then attracted by Marxism and the revolutionary fight, and later supported François Mitterand and social democracy. The journalist's activities took place between Europe and Latin America and led to a whole series of cultural exchanges and circulations, such as, for example, the publication of texts by Western philosophers in Brazil or the attempt to link American struggles with those in Europe in the 1968s. In this respect, Detrez's journey is representative of a generation that has engaged in the Third World combat with the aim of creating a new society, both in the North and South, in Europe and America. Questioning the different stages of his life allows us to highlight an important network of activists and intellectuals that he met during his combats. His actions go hand in hand with a series of turnarounds, hesitations, political developments and personal choices that this article highlights. Like many of his comrades, Detrez was, in the first half of the 1980s, disenchanted with politics and pessimistic about the possibility of a real social revolution. He therefore preferred to devote himself almost exclusively to literature and writing, his main passion.